

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Vývoj královského úřadu v Asýrii

Jan Holman

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce

Vývoj královského úřadu v Asýrii

Jan Holman

Vedoucí práce:

Mgr. Kateřina Šašková Th.D

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Poděkování

Mé poděkování patří především vedoucí práce Mgr. Kateřině Šaškové, která mi s tvorbou práce velmi pomohla.

Obsah

1 ÚVOD	5
2 ASÝRIE	8
3 STAROASYRSKÉ OBDOBÍ	11
3.1 Šamší Adad I.	12
3.2 Královská titulatura.....	15
3.2.1 Išši'ak Aššur, rubá'um, waklum	17
4 STŘEDOASYRSKÉ OBDOBÍ	20
4.1 Asyrští dobyvatelé.....	22
4.2 Středoasyrský královský úřad.....	26
4.2.1 Královské tituly	29
5 NOVOASYRSKÉ OBDOBÍ.....	31
5.1 Imperiální asyrský vládce.....	33
5.2 Novoasyrský královský úřad.....	39
6 ZÁVĚR	42
7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	44
8 RESUMÉ	46

1. ÚVOD

Jako téma své bakalářské práce jsem si zvolil vývoj královského úřadu v Asýrii. Tento výběr nebyl náhodný, jelikož mne to k historii těchto zemí vždy přitahovalo a Asýrie samotná mi svou jedinečností a odlišností natolik učarovala, až jsem se rozhodl právě pro ni. Kulturní či vědecký přínos Asýrie není sice tak velký jako třeba u jejího jižního souseda a odvěkého rivala Babylonie, i když i v Asýrii se velmi dařilo kultuře, obchodu, řemeslům, stavitelství atd.

Asýrii se nazývala severní část Mezopotámie, kteréžto území se rozkládalo mezi řekami Eufrat a Tigris. Když se řekne Asýrie tak se téměř každému vybaví hliněné tabulky s klínopisným písmem. Z učebnic dějepisu několik obrázků reliéfů, které si však již mnozí nedovedou dobře historicky zařadit. Již není tak známé, že život v tehdejší Mezopotámii byl daleko živější a pestřejší. Vystřídalo se zde mnoho civilizací, které přispěly nemalou měrou do různých vědeckých odvětví dnešní doby. Asyřané však nejsou příliš známí jako vědci či myslitelé. Asyřané byli dobrými obchodníky, staviteli ale převážně válečníky. Bible je označuje za krvelačné a kruté válečníky. Dobyvatelé, kteří neměli se svými nepřáteli žádné slitování. Přepadali, plenili a rabovali okolní „mírumilovné“ státy. Obohacovali se na úkor druhých a v celé Mezopotámii šířili strach. Nějak takto vypadali Asyřané podle křesťanské věrouky. Dnes již však víme, že tento popis není zcela přesný. Je spíš zaujatý a na celou kulturu vrhá špatné světlo. Je pravdou, že Asyřané vynikali ve válečném umění, ale to nesevřídčí o jejich krvelačnosti.

Nejspíš právě proto nejsou světu známy jejich další aktivity jako například obchod, řemeslo aj., v kterých byli Asyřané neméně dobří. Proslavili se jako vynikající obchodníci, kteří ovládali důležité obchodní

cesty a křižovatky. Vynikali i jako řemeslníci, diplomaté či úředníci. Jejich další z mnoha charakteristických rysů byl například i královský úřad, který se v mnohém odlišoval od ostatních.

Tato práce si právě proto klade za cíl proniknout hlouběji do královského úřadu asyrského panovníka a všeho s touto funkcí spojenou. Chronologicky od staroasyrského až po novoasyrské období zdokumentovat a popsat asyrského vládce a charakterizovat jednotlivá období asyrského státu. Nejprve přiblížit Asýrii jako celek časově a geograficky jí vymezit a položit do prostředí Mezopotámie. Osvětlit i starší historii, která vzniku staroasyrského státu předcházela a poté se již dále věnovat jednotlivým obdobím, kterými asyrský stát prošel. Především bych se rád zaměřil na post samotného panovníka. Soustředím se na to, jak vypadal jeho úřad, jaké používal tituly a jaké byly jejich vztahy s okolními státy i vztahy uvnitř samotné Asýrie. Dále bych rád vyzvedl z každého období nejvýznamnějšího vládce a popsal jeho přínosy pro celou říši. Přínosy nejen územní, ale i kulturní, státotvorné nebo architektonické. Doufám, že po přečtení mé práce Asyřané již nebudou pro mnohé jen válečníky, ale vyniknou i v jiných aspektech lidského života jako diplomaté, obchodníci, státníci či stavitelé nikoli už jen jako dobyvatelé.

Myslím si, že jejich historie je natolik bohatá a pestrá, že si naši pozornost plně zaslouží. I dnes se na světlo světa dostávají nové a nové poznatky, díky kterým pomalu archeologové odkrývají tu tajemnou roušku z civilizací, které tu existovaly před tisíci lety a zmizely pod hlubokými nánosy písku. Písek se ale stále přesypá, a proto se nám dnes tyto dávno zapomenuté civilizace zase odkrývají a předávají nám své svědectví. Velká množství hliněných tabulek, sošek, reliéfů a monumentálních staveb, která byla po mnoha letech ukryta světu, nám dnes mohou pomoci alespoň částečně podkrýt dobu svého vzniku.

Právě díky těmto objevům je mnoho historických pramenů, z kterých dá čerpat ve výzkumu. Mnoho vědeckých prací již bylo a ještě bude napsáno. Tato práce je založena na dostupné literatuře. Především na knize, *Jany Pečířkové, Asýrie, od městského státu k říši, ACADEMIA 2000*. Tato kniha přehledně a chronologicky popisuje vývoj asyrské říše od jejich prvopočátku až po samotný konec ve všech aspektech její společnosti. Mezi další patří *Olmstead A., T., History of Assyria, The University of Chicago Press, 1968*. Dalším pramenem je kniha *Dějiny Mezopotámie* kolektivu autorů *Nea Nováková, Lukáš Pecha, Furat Rahman, Karolinum, 1998*. Jak již název napovídá v této publikaci je popsán celý historický vývoj v Mezopotámii tedy i včetně Asýrie. V neposlední řadě i kniha *Josefa Klímy Zákony Asýrie a Chaladeje, Pokračovatelé Chammurapiho, Academia, 1985*, kde autor popisuje vývoj Asýrie a především odkazuje na překlady zákonů a nařízení nebo *Van De Mieroop M., Dějiny starovekého Blízkého východu okolo 3000-323 př. Kr., Academia, 2010*. Zde se autor věnuje dějinám celého Blízkého východu samozřejmě i Asýrie.

2. Asýrie

Název Asýrie označuje historické území severní Mezopotámie, které se ve starověku stalo místem vzniku asyrského státu, který koexistoval vedle konkurenčního státního útvaru zvaného Babylonie. Stejný název se ujal i pro jižní část celé Mezopotámie, která jakožto území spojené Babylonie a Asýrie získala svůj název mnohem později od Řeků a značí „meziříčí“. Toto označení je velmi přesné, protože celé toto historické území se rozkládalo mezi řekami Eufrat a Tigris a kopíruje přibližně oblast dnešního Iráku. Pomyslná hranice ve starověku, která oddělovala jižní a severní část od sebe se nacházela severněji od dnešního Bagdádu.¹ Tato dvě území se od sebe vzájemně velmi lišila, což se v jejich historii projevilo vzájemnou rivalitou, která mnohdy vyústila v otevřené ozbrojené konflikty.

Babylonie byla z geografického hlediska v jisté nevýhodě. Lidé žijící v těchto oblastech v 4. tisíciletí př. n. l. byli většinou zemědělci, pastevci, řemeslníci či obchodníci. Sdružovali se v kmenových svazech, osadách a později v městských státech, které jim zaručovaly lepší životní úroveň a bezpečí. V těchto městských osadách se většinou nacházel chrám nejvýznamnějšího božstva. V Asýrii byly tyto osady celkově zaostalejší než u jejich jižního souseda, který byl na tom lépe ve všech směrech. Významnými sídlišti tohoto období jsou v Asýrii Tell Brák, Tepe Gaura, Ninive, Arbela a Aššur.²

Jak již bylo předesláno, Babylonie byla geograficky v menší nevýhodě. Její území bylo po většinu roku sužováno velkým suchem a

¹ Pečirková, 2000, s. 9.

² Pečirková, 2000, s. 16.

nedostatkem srážek, proto museli místní obyvatelé udržovat neustále funkční důmyslné rozvody vody, kterými přiváděli potřebnou vláhu ke svým polím, kdežto Asýrie byla na srážky příznivější, a tak se zde zemědělství dařilo bez větších problémů, což bylo dobrým základním předpokladem pro vznik pozdějších státních útvarů. Babylonie sice byla kulturně i ekonomicky vždy napřed a exportovala tak svou kulturu na sever, ale Asyřané tyto kulturní vlivy jen málokdy plně přijímali a snažili se spíše o vytvoření vlastní svébytné kultury, která není na nikom závislá. Stát, který na své okolí působí suverénně a sebejistě. V asyrské historii nalezneme samozřejmě období, kdy toto území bylo pod cizí nadvládou. V nejstarších dobách to byla nadvláda Akkadské dynastie a později nadvláda tzv. III. dynastie urské. V Asýrii pravděpodobně v těchto dobách vládli jen panovníci místního charakteru a neovládali příliš velká území. Z asyrského královského seznamu, který obsahuje jména asyrských králů přibližně z období 2500 př. n. l. až do 8. stol. př. n. l., ale který byl sepsán mnohem později, vyplývá, že zde bylo několik panovníků, kteří na území Asýrie vládli současně s vládci Akkadské dynastie a III. dynastie urské. Jedná se o 17 králů „*žijících ve stanech*“³ a 10 králů „*kteří byli předkové*“⁴. Po pádu III. dynastie urské nastává na území Asýrie politické vakuum, které je velmi brzo zaplněno panovníky místního původu, kteří jsou již dobře doložitelní díky svým stavebním nápisům. Jedná se o sedm králů Ilu-šumma, Erišum I., Ikúnum, Sargon I., Puzur Aššur II., Narám-Sín a Erišum II.⁵

Území, které tito panovníci ovládali, nebylo příliš velké a soustřeďovalo se především kolem hlavního města Aššuru. Město samotné bylo nepříliš dobře strategicky umístěno na vápencovém útesu

³ Pečirková, 2000, s.17.

⁴ Pečirková, 2000, s.17.

⁵ Mieroop, 2010, s. 305.

nad řekou Tigris. Bylo velmi snadné je napadnout, což také v těchto dobách činily kočovné kmeny převážně amorejského původu, které na tato území pronikaly převážně ze Sýrie a okolních území. Na druhou stranu ležel Aššur na velmi důležité obchodní křižovatce. Ovládal pozemní karavanní cesty i lodní obchod na řece Tigris.⁶ Obchod se stal pro Asyřany hlavním zdrojem příjmů, a právě díky obchodním transakcím máme o tomto období mnoho informací. Veškeré obchodní transakce byly pečlivě zaznamenávány a archivovány. Nejednalo se zde pouze o vnitrostátní obchodní činnost, ale i o obchod daleko za hranicemi samotné Asýrie. Nejlépe zdokumentovaný je obchod v Anatólii v osadě Kaneš, kde za hranicí města vznikla asyrská obchodní osada, jejíž představitelé měli s místními vladaři uzavřené obchodní smlouvy, které jim zajišťovaly určité obchodní podmínky. Asyřané v této době čile obchodovali s okolními státy. Sortiment zboží byl velmi různorodý a pestrý. Z těchto obchodních transakcí profitovala samozřejmě samotná Asýrie, ale mimo ní i vladaři zemí, na jejichž území se asyrští kupci pohybovali. Byli nuceni platit cla a různé další poplatky. Vladaři také měli předkupní právo na to nejlepší zboží, které obchodníci přiváželi z dalekých zemí.⁷

⁶ Pečirková, 2000, s. 17.

⁷ Pecha, 1998, s. 81.

3. Staroasyrské období

Toto období je možné časově vymezit od roku 2000 př. n. l. do roku 1700 př. n. l.⁸ tj. přibližně od pádu III. dynastie urské, která Asýrii ovládala. V tomto raném období se území nového státu rozkládalo na nevelkém území kolem hlavních kulturních center. Hlavním městem říše byl Aššur, dalšími významnými městy bylo Ninive a Arbela. Všechna tři města jsou spojena s uctíváním bohyně Ištar.

V čele státu se vystřídalo několik králů místního původu (Ilu-šumma až Erišum II.)⁹, kteří se snažili nový stát stabilizovat a upevnit jeho moc a postavení. V mnohém se inspirovali u svého jižního souseda Babylonie, od kterého převzali mnoho vzorců, jak spravovat a řídit stát. Nepřijímali však vše v plném rozsahu. Dělení moci ve státě je pro Asýrii velmi specifické a ojedinělé pro tuto dobu. Moc byla rozložena ve třech hlavních složkách, které společně řídily běh státu. Jednalo se samozřejmě o krále, dále městské shromáždění, kterému král předsedal a poslední institucí byl úřad *límu*¹⁰.

Ambice těchto prvních králů však nebyly příliš velké, a proto zůstávala Asýrie stále rozlohou poměrně stejná. Tito panovníci se soustřeďovali spíše na zabezpečení základních potřeb, díky kterým může stát dokonale fungovat. Jejich činnost je doložena především stavebními nápisy. Ty prokazují, že v této době hojně stavělo. Jednalo se především o chrámy zasvěcené nejvyšším asyrským božstvům především Aššurovi,

⁸ Pecha, 1998, s.167.

⁹ Mieroop, 2010, s. 305.

¹⁰ Asyrští hodnostáři, eponymové, podle jejichž jmen byly nazývány a počítány roky. Pocházeli z řad nejvyšších hodnostářů královské správy. (Pecha, 1998, s. 208.)

kteřý je pro celou nadcházející asyrskou existenci velmi důležitý. Dále se z těchto nápisů dozvídáme o stavebních pracích na královském paláci nebo přilehlém královském okrsku.

3.1 Šamší-Adad I.

Šamší-Adad I. je právem považován za nejvýznamnějšího panovníka staroasyrského období, který svými ambicemi překonal předešlé vládce a jako první značně rozšířil území svého státu. Jeho jméno v akkadském překladu znamená: „*mé slunce je Adad*“¹¹.

Jeho územní zisky zahrnovaly téměř celou severní Mezopotámii včetně významného Mari nebo království Apum.¹² Mari zároveň sloužilo jako nárazníkové město na jihu a na severu jeho říše se jednalo o město Ekallátum. Tato dvě města měla odrážet případné útoky a nájezdy nepřátel, kteří by se snažili narušit celistvost státu. Snad právě proto svěřil vládu nad těmito městy svým dvěma synům Išme-Daganovi a Jasmach-Adadovi. Východní a západní hranice svého státu pak zajistil diplomatickou či vojenskou silou. Po jeho smrti však jeho syn Išme-Dagan nedokázal dobytá území udržet a přišel tak o vše co jeho otec tak náročně získal. Jeho vládu můžeme datovat do let 1815-1782 př. n. l.¹³ nebo 1808-1776 př. n. l.¹⁴ podle jiného zdroje.

¹¹ Pecha, 1998, s.230.

¹² Mieroop, 2010, s. 113.

¹³ Pecha, 1998, s. 171.

¹⁴ Mieroop, 2010, s. 305.

Dalším faktorem, který jej odlišoval od předešlých králů, byl jeho původ. Nejednalo se již o člena místní dynastie, ale jak se ukázalo, byl Šamší-Adad I. amorejského původu a na trůn se dostal jako uzurpátor. Jeho předkové pocházeli z města Terka.¹⁵ Nejspíše proto nebyl v Aššuru moc oblíben, a tak si nechal vystavět nové sídelní město Šubat Enlil, pravděpodobně dnešní Tell Lejlán nacházející se v povodí řeky Chábur.

Králové vládoucí před Šamší-Adadem přejímali mnohé kulturní prvky z Babylonie, ale striktně odmítali jejich královskou titulaturu a titulovali se vlastními tituly, které měly značný vztah k samotnému královskému úřadu Asýrie. Šamší-Adad I. jako jediný z tohoto období se nechal titulovat babylonským titulem „šarru – král“.¹⁶ Tento titul se později objevuje až ve středoasyrském období. Dalším titulem, který Šamší-Adad I. používal, byl titul „šar kiššati (král veškerenstva).“¹⁷ Starší králové užívají klasických asyrských titulů především išši'ak Aššur a sami sebe tak označují za zmocněnce boha Aššura.¹⁸ Tento vztah panovníka a Aššura se stal pro Asýrii typickým a téměř každý následující vládce používal stejnou formuli, jakou můžeme vidět na pečeti panovníka, který se jmenoval Silulu. Tato formule zní následovně: „Aššur je král! Silulu je (náměstek) boha Aššura.“¹⁹ Tímto způsobem si všichni panovníci upevňovali svou pozici a legitimní právo na trůn, které jim bylo dáno samotným bohem Aššurem a jako takové je nezpochybnitelné a trvalé. Aššur byl jakýmsi garantem, který dokazoval, že královský úřad zastává ta správná osoba. Všichni panovníci si tohoto byli vědomi, a proto také bohu Aššurovi skládali veškeré pocty a na oplátku se mohli prokazovat a prezentovat skrze jeho jméno.

¹⁵ Pecha, 1998, s. 82.

¹⁶ Pečírková, 2000, s. 176.

¹⁷ Klíma, 1985, s. 33.

¹⁸ Klíma, 1985, s. 220.

Během vlády Šamší-Adada I. doznává Asýrie velkých změn. Ze státu městského charakteru se stává plnohodnotný teritoriální a centralizovaný stát. Existuje zde dokonalá obchodní síť a panuje zde čilá stavební a diplomatická činnost doložená nápisy a korespondencí převážně samotného Šamší-Adada I. dochovaná v archivech Mari.

Po jeho smrti se na trůn dostal jeho syn a následně několik uzurpátorů, kteří nedokázali říši udržet pohromadě, a tak se zmítala v nestabilitě a nejistotě. Vyvrcholením této letité agónie se stala závislost Asýrie na státu Mitanni, čímž je zakončeno staroasyrské období.

¹⁹ Pečirková, 2000, s. 25.

3.2 Královská titulatura

V průběhu staroasyrského období se objevilo několik královských titulů, které panovník užíval a kterými se prezentoval před svými poddanými. Na jeho bedrech spočívala vláda nad celou Asýrií. Jeho povinností bylo zabezpečit svůj lid. Musel se postarat po jejich bezpečí vůči nájezdům okolních kočovných kmenů, dále zajišťoval jejich duchovní život, který se především v Asýrii točil kolem hlavního boha Aššura. Vzhledem k náročnosti svého úřadu se postupem doby privilegovala určitá vyšší vrstva společnosti, která zastávala nižší především administrativní práce u královského dvora. Jednalo se převážně o členy královské rodiny. Ti dostávali primárně ta nejlepší postavení. Následovníci byli vyššími majetnými vrstvami obyvatelstva a kněžského stavu, kteří dbali o kult boha Aššura. Sám král měl ale stále nade vším plnou moc a jeho slovu bylo všechno podřízeno.

Jak již bylo nastíněno, král zasahoval svou pravomocí do veškerých částí státní moci. Od tohoto se odvíjela i titulatura, kterou v těchto případech používal. Jednalo se o velmi specifickou a pro Asýrii charakteristickou titulaturu, poněvadž asyrští králové odmítali titulaturu babylonskou s výjimkou Šamší-Adada I., který se nechal titulovat jako *šarru*.

Ostatní staroasyrští králové používali vlastní, domácí titulatury, která se moc neměnila. Jedná se o tituly *išši'ak Aššur*, *rubá'um* a *waklum*.²⁰ Těmto titulům se budu podrobněji věnovat v následujících kapitolách. Každý z těchto titulů byl svým způsobem odrazem jedné složky královské moci a jeho použití ve spojení s královským jménem bylo

²⁰ Pečírková, 2000, s.25.

úzce specifikováno. Každý z těchto titulů označoval něco jiného a král je užíval pro předem pro něj dané výstupy a úlohy spojené s výkonem jeho královské moci. Královské tituly byly typicky asyrského charakteru a nikde jinde se s jejich ekvivalenty nesetkáme. Jejich znění se také příliš nemění. Minimálně ne v rámci jednoho období. Jisté změny doznávají tituly například až ve stredoasyrském období, kdy se objevuje jejich drobná obměna, kterou následující králové akceptují a přijímají za svou. V následujících kapitolách věnujících se dalším obdobím bude zřejmé, že královské tituly byly přejímány z jednoho období do druhého bez větších změn. Případně k nim přibyly nové tituly podle potřeby doby. Král se těmito tituly vymezoval vůči ostatní společnosti i vůči okolním vládcům, kteří jej poté akceptovali a respektovali jako právoplatného krále Asýrie. Jakousi hlavní záštitou nad celým královským úřadem byl hlavní asyrský bůh Aššur. Touto vzájemnou závislostí je přesně stanovena asyrská hierarchie moci. Na pomyslné pyramidě je na jejím úplném vrcholu bůh Aššur, pod ním král jakožto jeho zástupce či prostředník mezi ním a asyrským lidem. Následují členové královského rodu zastávající vysoké státnické posty, dále vyšší bohatá třída z řad obyvatelstva a dále již následuje obvyklý model, s jakým se setkáváme u všech civilizací této doby. Dalo by se zjednodušeně říci, že král byl jakýmsi vykonavatelem boží vůle. Byl povolán či dokonce vybrán bohem Aššurem aby vedl své poddané a ve jménu svého boha Aššura dále zveleboval a rozšiřoval území Asýrie. Důkazem nám jsou stavební nápisy, kterými je doložena stavba či rozšíření již stávající budovy. Tyto nápisy většinou obsahují podobnou formulku, ve které se panovník vysloveně opírá a odvolává na boha Aššura. Ať už se jedná o fráze, že jedná v jeho jménu, či pro jeho větší slávu apod.

3.2.1 išši'ak Aššur, rubá'um, waklum

Staroasyrské královské tituly jsou svým významem naprosto odlišné a jejich užití je velmi specifické. Titul *išši'ak Aššur* by se dal přeložit jako náměstek boha Aššura či jako náměstek města Aššuru²¹. Obojí lze použít, jelikož bůh Aššur byl v tomto období mnohdy ztotožňován i s hlavním městem Aššurem. Tento titul se používal přímo ve spojení krále a boha. Přesně specifikoval postavení krále vůči bohu Aššurovi jako jeho náměstkovi, prostředníkovi či vykonavateli. Tento titul zároveň panovníkovi zajišťoval legitimitu jeho moci a práva na trůn. Panovník si tímto titulem jistil svou pozici, která se díky požehnání jeho statusu nejvyšším bohem stávala neotřesitelná. Tímto titulem se prezentoval jako hlavní a jediný vládce Asýrie. Titul mu dále zajišťoval respekt obyvatelstva, kteří v něm skrze tento titul viděli přání samotného boha Aššura, což králi zajišťovalo jejich plnou loajalitu vůči jeho osobě. Duchovní stránku královského úřadu v pozdějších dobách reprezentoval i titul *šangú Aššur*.²²

Dalším královským titulem s charakteristickým použitím byl titul *rubá'um*. Jednalo se o královský titul, který byl jakýmsi všeobecným znázorněním panovníka jako lidského vládce. Neměl již nic společného s duchovní sférou, spíše vyjadřoval postavení krále jako úplně nejvyššího člena a představitele celého společenství, ale zároveň označoval panovníka i jako hlavu celé královské rodiny, jako hlavu celého

²¹ Pečírková, 2000, s. 25.

²² *Šangú* stál v čele chrámové správy. V Asýrii patřila tato hodnost samotnému králi. (Klíma, 1985, s. 236.)

královského rodu. Tento titul se v nezměněné podobě udržel až do konce střeadoasyrského období.²³

Posledním titulem, který panovník při svých veřejných vystoupeních používal, byl titul *waklum*. Tímto titulem se panovník označoval s největší pravděpodobností při veřejných vystoupeních, při níž oslovoval přímo své poddané.²⁴ Označoval krále jako hlavu administrativní moci města, která ovšem neležela jen na něm ale i na městském shromáždění, jemuž král předsedal. Jako předseda užíval panovník titul *bélum*.²⁵ Poslední institucí s podílem na moci byl úřad *límu*.²⁶ Tyto tři složky de facto měly v rukou celou administraci města. Hlavní slovo měl však král.

Každý ze zde jmenovaných královských titulů také označuje jistou stránku královské moci. Ať už se jednalo o titul *išši'ak Aššur*, který znázorňuje královu duchovní moc, titul *rubá'um* a *waklum*, které v sobě zahrnují královu veškerou moc světskou.

Krátce ještě k staroasyrským institucím, které se podílely na výkonu moci. Patřilo mezi ně i městské shromáždění *álu*, kterému panovník předsedal. Tvořili jej především členové privilegovaných rodin Aššuru. Jednalo se o statní instituci, která řešila státní situaci a svými rozhodnutími se snažila sjednávat nápravu a tím i ulehčit život prostých Asyřanů. Hlavní slovo zde však měl král jakožto předseda.

Poslední institucí byl úřad *límu*. Jednalo se o úředníka voleného vždy na jeden rok, který měl v rukou administrativní a exekutivní moc. Ve staroasyrském období měl velký politický vliv na běh státu. V pozdějších

²³ Pečírková, 2000, s. 26.

²⁴ Pečírková, 2000, s. 27.

²⁵ Jednalo se o královský titul, který označuje krále jako "Pána" veřejného shromáždění. (Pečírková, 2000, s. 174.)

²⁶ Úřad, jehož představitel byl volen losem na jeden rok. (Mieroop, 2010, s. 114.)

dobách o svůj vliv přichází. Jeho pravomoci postupně přecházejí na krále. *Límu* byl volen z privilegovaných rodin a později se jím mohl stát i samotný král.²⁷ Hlavním přínosem, který můžeme dnes v tomto úřadě spatřit je jeho precizní datování. Úředníkovu jméno si tedy díky dochovaným záznamům můžeme spojit s přesným rokem a ulehčuje nám to tak datování některých událostí.

²⁷ Klíma, 1985, s. 228.

4. Středoasyrské období

Za zakladatele středoasyrského státu je považován Aššur-uballit I., který vládl v rozmezí let 1363-1328 př. n. l.²⁸ Toto období asyrských dějin je charakteristické expanzní politikou převážné většiny králů, kteří v tomto období panovali. Boje, války a stavitelství jsou jedny z hlavních rysů středoasyrského období.

Počátky Aššur-uballitovy vlády nebyly příliš snadné, ale i tak se mu podařilo položit nový základ pro následné velmi dobře se rozvíjející fungování celého státu. „*Asyrská moc se rychle upevnila. Přes odpor babylonského krále, který se obával sílícího souseda, se jí za vlády Aššuruballitovy dostalo mezinárodního uznání*“²⁹ Asýrie si díky tomuto panovníkovi upevnila své přední postavení na mezinárodním poli a vydobyla si titul samostatného státu, s kterým musejí jeho sousedé do budoucna počítat a dokonce se jej i obávat. Hlavními mocnostmi tohoto období byla kassitská Babylonie, chetitská Anatolie, Egypt, království Elam na východě a na západě mykénský stát.³⁰ S některými z okolních států Aššur-uballit navázal i užší styky. Příkladem může být jeho korespondence s egyptským faraonem nebo provdání jeho dcery za kassitského krále Burna-Buriaše II.³¹

Asyrský panovník tohoto období je ikonou celého státu. Jeho poddaní k němu vzhlížejí. Upevňuje si svou vojenskou, ale i politickou moc ve své vlastní zemi, ale také v okolních státech. Neustálými

²⁸ Mieroop, 2010, s. 305.

²⁹ Součková, 1979, s. 115.

³⁰ Mieroop, 2010, s. 133.

³¹ Pecha, 1998, s. 106.

vojenskými výboji zvětšuje území a podrobuje si okolní slabší státy, které jsou následně Asýrii zcela podřízeny, většinou do doby než panovník zemře. V nastalém období se tyto vazalské státy v mnoha případech vzbouří a odmítají poslušnost. Nový nastupující král většinou své období vlády začíná novou vojenskou výpravou, která vzbouřence opět přivede do područí Asýrie. Nový panovník se snaží také i dále expandovat, což přispívá k jeho popularitě. „*V bojích, ke kterým tehdy došlo, neobyčejně vzrostla autorita vládce a vytvořila se idea krále-vojevůdce, který jako nejvyšší kněz národního boha Aššura pravidelně bojuje za rozšíření panství a větší slávu tohoto boha. Za těchto okolností, kdy král měl rozsáhlé pravomoci jak v řízení státu, tak i kultu (a kdy v podstatě neexistovala institucionální protiváha jeho vlivu), osudy Asýrie přímo závisely na panovníkově osobnosti.*“³²

Jako další vojensky i politicky velmi schopný panovník této éry je Salmanassar I., Tukultí-Ninurta I. a Tiglatpileasar I., jejich přínosu se budu věnovat v některé z příštích stran. Již teď však mohu říci, že charakter vlády všech již zmiňovaných králů byl velmi podobný. Tito králové byli velmi silné osobnosti, ale po jejich smrti je vystřídal král, který byl svou povahou slabší a téměř o veškerá území svého předchůdce přišel. Tento scénář se neustále opakuje po celé středoasyrské období a možná i tato neschopnost udržení si nově dobytých území a jejich plná integrace do asyrského státu byla příčinou konce středoasyrské říše. Poslední panovníci tohoto období ovládali opět pouze malé území okolo hlavních center Asýrie. Tato destabilizace nepostihla jen Asýrii. Mnoho okolních států také ztratilo své postavení. Prvkem, který odstartoval tyto negativní pochody na celém území Mezopotámie, byl vpád tzv. Mořských národů a s ním spojený rozpad některých států. Slabosti vůdčích států využívali i jejich slabší sousedé, kteří teď měli možnost podnikat proti nim vojenská

³² Součková, 1979, s. 116.

tažení. Tyto drobné lokální pře také příliš nepřispívaly k integritě a prosperitě velkých států.

4.1 Asyrští dobyvatelé

Středoasyrské období je charakteristické svou expanzní zahraniční politikou, která se pro tuto etapu asyrských dějin stala více než příznačnou a neodmyslitelně k ní patří. V této době si Asyřané vydobyli své jméno jakožto zdatní válečníci, kteří se nezaleknou žádného agresora, který by se snažil narušit jejich integritu. Asyrský panovník se stal vůdcem svého národa. Nebude proto jistě od věci tuto kapitolu věnovat několika nejvýznamnějším mužům středoasyrského období, kteří území Asýrie vládli.

Většina asyrských panovníků tohoto období učinila mnoho pro rozvoj a rozkvet své říše. Jmenujme alespoň tři nejvýznačnější asyrské dobyvatele. Jsou jimi Adad-nárarí I. (1305-1274), Salmanassar I. (1273-1244) a Tukultí-Ninurta I. (1243-1207).³³ Tyto tři panovníky lze považovat za největší válečné vojevůdce. Jejich územní zisky ve prospěch říše jsou obrovské. Nejednalo se jen o zisky územní. Válečné výpravy na nová území představovaly pro Asýrii i zdroj cenných surovin jako například kovů, zvířat, látek, peněz a především otroků, kteří byli většinou přesídleni do Asýrie. *„...to byl počátek jedné z charakteristických metod asyrské imperiální politiky, totiž deportací obyvatelstva z dobytých území většinou do centra Asýrie. Vedle politických motivů (narušení etnické jednoty dobytého území a tím i omezení protiasyrskému odporu) hrály důležitou roli i důvody ekonomické, neboť přesídlené obyvatelstvo bylo významným*

³³ Mieroop, 2010, s. 305.

*zdrojem pracovní síly a vojáků.*³⁴ Nově dobytá území byla začleňována do Asyrského státu a byla nucena odvádět tribut. Bylo běžnou praxí, že se okrajová podrobená území bouřila proti svým utlačovatelům. Jejich odpor byl však vždy velmi rychle a tvrdě zlomen. Nesčetná bojová tažení, která asyrští panovníci podnikali, se odrazila i na zmínkách o nich. Asyrští panovníci v této době na svém dvoře podporovali poměrně kvalitní administrativní aparát, který byl od staroasyrského období reformován. Značnou reformou procházela i vojenská složka. „Zvyšoval se stav vojska, zlepšovala se jeho organizace, výstroj i výzbroj.“³⁵ Velmi důležitou složkou administrativního aparátu u dvora byli písaři. Jejich prací bylo zaznamenávat a téměř glorifikovat úspěchy i neúspěchy svých králů. Dodnes dochované různé stavební nápisy, líčení velkých bitev, korespondence s okolními vládci svědčí o tom, že postavení písaře bylo velmi důležité a zřejmě v této době i vážené.

Co se týče expanzní politiky a válečných úspěchů třech vládců Asýrie. Drobné hraniční potyčky a šarvátky především s odvěkým rivalem Asýrie tedy Babylonií byly téměř běžné. Některé z nich však vyústily v mnohem větší vojenská tažení.

Adad-nárarí I. vedl svá tažení především na severu své země a pak samozřejmě na jihu na hranicích s Babylonií. Mezi jeho největší úspěch se řadí dobytí Chanigalbatu.³⁶ Pokusil se i o mírová jednání s chetitskou říší, ale chetitský král jej ve svém dopise odbyl narážkou na oslovení bratře, které Adad-nárarí I. ve svém dopise použil. „*Proč bych ti měl psát*

³⁴ Pečírková, 2000, s. 43.

³⁵ Klíma, 1985, s. 34.

³⁶ Termín Chanibalbat se objevuje v akkadských textech a jedná se o jiný název pro stát Mitanni, (Pecha, 1998, s. 215.)

*bratrství? Porodila nás snad stejná matka?*³⁷ I navzdory tomuto malému neúspěchu o navázání míru byla vláda Adad-nárářiho velmi plodná.

Dalším z velmi úspěšných vládců byl syn Adad-nárářiho Salmanassar I. (1273-1244).³⁸ Stalo se téměř zvykem, že nový panovník na trůnu zahajoval svou vládu vojenským tažením, jelikož podrobené země cítily svou šanci na osvobození. Nebylo tomu jinak ani u Salmanassara, který se obrátil jako jeho otec opět na sever do Chanigalbatu, kde rostl protiasyrský odpor. Místní povstání podporovali materiálně Chetité, kteří si uvědomili, jak nebezpečným a silným soupeřem může Asýrie být. Salmanassar vedl také tažení proti koalici několika urartejských kmenů³⁹, které se později semknou proti společnému nepříteli Asýrii. Díky mnohým vítězstvím, mohl Salmanassar své zemi dopřát značnou modernizaci. On sám nechal přestavět palác a chrám boha Aššura. Jeho stavební činnost se nesoustředila však jen na samotný Aššur nýbrž i Ninive a další města.⁴⁰

Třetím velkým vládcem byl Tukultí-Ninurta I. (1243-1207).⁴¹ Pokračoval v díle, které započal jeho otec i děd. Jeho skutky byly velmi slavné, ale on sám skončil neslavně. Byl zavražděn následníky trůnu, kteří se přeli o moc a uvedli zem do velké nestability.⁴² Během jeho vlády vedl již tradičně vojenská tažení na sever, ale co jej asi nejvíce proslavilo, byl vpád do Babylonie a obsazení hlavního města Babylonu. Jako kořist si s sebou přivezl zpět do Aššuru sochu boha Marduka.⁴³

³⁷ Pečírková, 2000, s. 42.

³⁸ Mieroop, 2010, s. 305.

³⁹ Pecha, 1998, s. 106.

⁴⁰ Pečírková, 2000, s. 44.

⁴¹ Mieroop, 2010, s. 305.

⁴² Pecha, 1998, s. 107.

⁴³ Marduk byl původně bůh města Babylonu, jenž se stal s růstem politické moci tohoto města hlavním božstvem celé Babylonie. (Pecha, 1998, s. 211.)

Jako jeho otec i Tukultí-Ninurta své úspěchy oslavoval stavební činností. Nikoli však v Aššuru, kde panovaly „... *patrně napjaté vztahy mezi králem a vlivnými rodinami Aššuru, které se tradičně těšily privilegiím a podílu na politické moci tím, že zastávaly významné funkce na královském dvoře a ve státní administrativě.*“⁴⁴ Nejspíš proto se Tukultí-Ninurta rozhodl vystavět pro sebe nové sídelní město *Kár Tukultí-Ninurta*.⁴⁵ Město se však jako nové sídelní město králů neujalo a pozdější panovníci svou zemi opět spravují z Aššuru. Následující období se neslo v duchu nestability a nejistoty vlastního přežití Asýrie. Na trůnu se vystřídalo několik ne příliš silných vládců. Posledním poměrně silným vládcem, který vedl spíše obranné boje, byl Tiglatpilešar I. (1114-1076).⁴⁶ Z nestability se Asýrie vzpamatuje až v novoasyrském období.

⁴⁴ Pečírková, 2000, s. 45.

⁴⁵ Město Kár Tukultí-Ninurta bylo založeno v 2. polovině 13. stol. př. n. l. asyrským panovníkem Tukultí-Ninurtou I., jenž si chtěl vybudováním nového kultovního centra a nové rezidence zvýšit svou prestiž. Město je obeháno hradbami, uvnitř nichž se nalézá areál chrámu zasvěceného bohu Aššurovi, jehož zikkurat těsně přiléhá k chrámu. (Pecha, 1998, s. 205.)

⁴⁶ Mieroop, 2010, s. 305.

4.2 Středoasyrský královský úřad

Charakter tohoto období velmi přispěl k značným změnám, které se udály na královském dvoře. Královská moc značně vzrostla díky vojenským úspěchům velké většiny panovníků. Už tak dost silné postavení krále ze staroasyrského období se tak stalo ještě silnějším. Král byl reprezentantem celého svého státu a pozemským zástupcem boha Aššura. Ve staroasyrském období tomu nasvědčoval i titul *išši'ak Aššur*, jehož používání se přeneslo i do dalšího období, kde jej částečně nahradil i titul *šangú Aššur*⁴⁷. Stejně tak i ostatní královské tituly, kterými se ve svých nápisech a zahraniční korespondenci titulovali staroasyršští králové.

Doba však byla pro Asýrii velice příznivá a to přinášelo mnohé inovace ve všech sférách, které se kolem panovníka nacházely. Ustálila se postupně forma a tvar královské titulatury a téměř tradičními se staly královské nápisy, které se týkaly především válečných tažení a stavebních prací. Tyto dvě činnosti byly pro krále středoasyrského období více než typické. Každý nový panovník zahajoval svou vládu nějakým vojenským výpadem a jako jeho dík bohu Aššurovi po úspěšném tažení se věnoval například přestavbě chrámu boha Aššura či přestavbě svého vlastního sídla. I nová města se stavěla. Příkladem je nové sídelní město Tukultí-Ninurty, které nazval Kár Tukultí-Ninurta. Královské nápisy, které jsou věnované vojenským tažením mnohdy velmi barvitě, někdy až přehnaně líčí průběhy bitev. V nápisech je oslavován panovník jako velký a neohrožený válečník a také bůh Aššur. Jako příklad bych uvedl úryvek z eposu o Tukultí-Ninurtovi.

⁴⁷ Tento titul se objevuje od 14. stol. reprezentuj královu úlohu prostředníka mezi bohem a společností. (Pečírková, 2000, s. 26.)

„Sešikovány jsou řady bojové, na bitevním poli ke srážce došlo.
Nastalo mocné hemžení, (strachem) se svíjeli otroci všichni.
Aššur vepředu kráčel, ničivý oheň na protivníky vydech,
...Enlil uprostřed nepřátel zažihá zápalné šípy,
spustil Anu na zlosyny zbraň nelítostnou,
Sín, nebeský svit, způsobil jejich bojové ochrnutí,
hrdina Adad vypustil na jejich bitevní (řady) vítr a potopu,
zrak vojska země Sumeru i Akkadu zatemnil soudce Šamaš,
hrdinský Ninurta, přední mezi bohy, zlomil jejich zbraně
a Ištar, udeřivši švihadlem svým, bojovníkům jejich pomátla rozum.
Za bohy, pomocníky svými, král v čele vojska započal boj.
Vystřelil šíp, vrhl zbraň Aššurovu, útočníka mocného, jež (nepřátele)
v mrtvoly mění.
I vzkřikli hrdinové Aššurovi „v boj“ (a) smrt (jim) jde v patách.
Zpívají „Ištar, smiluj se“ (a) v řeži velebí paní.
Řádí a běsní, v Anzua se změnila podoba (jejich).
Bez zbroje bojují s urputnou zběsilostí,
pancíře sňali, odložili oděv,
svázali vlasy, šlachami (?) zpevnili (?) kopí,
se zbraněmi ostrými hráli si bojovníci, mužové silní,
a udeřili vespolek s očima planoucíma jak bojující lev.
[Jak] bouřný vír se vřava v bitvě točí
[a] oči válečníků jak (po) žíznivém dni smrti se sytí.“⁴⁸

Díky vytříbenému stylu písařů mají tyto bitevní výjevy až mytologický nádech. Ukazují krále, jako ideálního válečníka. Snad i díky této propagaci si asyrští válečníci u svých nepřátel vydobyli patřičný respekt.

⁴⁸ Pecha, 1998, s. 107.

Vedení tak složitého státu, jakým se Asýrie stala, si také žádalo lepší a efektivnější řízení. Administrativní aparát, který se během středoasyrského období vyvinul, byl propracovaný a efektivní. Měl zajisté svá slabá místa. Mnohdy docházelo k vnitřním rozporům. Vysoké asyrské rodiny se totiž mnohdy snažily zajistit si svá dlouholetá postavení a s nimi spojená privilegia.⁴⁹ Záleželo pak jen na panovníkovi, jak se s nastalou situací dokázal vypořádat. Jako král měl jistá privilegia, mezi která patřilo např. jmenování i odvolání administrativních úředníků, či správců nad dobytým územím. Král dále vydával mnoho různých palácových nařízení a ediktů, které jsou pro nás dnes cenným zdrojem informací o fungování společnosti v královském okrsku. Jako příklad uvedu kratší nařízení Tukultí-Ninurty I.

„(48) Tukulti-Ninurta, vladař, syn Salamanasara vladaře, vydal jako závazné naříze[ní] pro osazenstvo paláce: jakmile jsou oběti přichystány, (47) žena paláce, k níž se nelze přiblížit, nesmí předstou[pit] před [krá]le.“⁵⁰

Takovýchto a mnoho dalších tzv. palácových či harémových ediktů se dochovalo velké množství. Je patrné, že asyrský administrativní aparát zaznamenával a archivoval téměř vše. A nejedná se jen o texty velkého významu ale i ty podřadnější. Z ukázky je také velmi dobře vidět jistý náznak uceleného stylu, kdy na prvním místě je postava krále, který edikt vydal. Samotná forma, jakou je napsaný, je u tohoto druhu textů slabší, ale u významnějších textů se objevuje forma propracovaná a uhlazená.

⁴⁹ Pečírková, 2000, s. 52.

⁵⁰ Klíma, 1985, s. 170.

4.2.1 Královské tituly

Jak již bylo řečeno, královské tituly se ve středoasyrském období staly nedílnou součástí většiny královských nápisů a mezinárodní korespondence. Panovník tím, jak se tituloval, ukazoval svým poddaným či jiným vládcům svou velikost a postavení. Ukazoval, že je opravdu tím, za koho jej všichni ostatní mají. Král titulů nezneužíval a užíval je jen v potřebné míře. Jak jsme se přesvědčili, tak ve staroasyrském období měl každý královský titul svůj význam a byl používán v přesně definovaných situacích. Používání těchto titulů samozřejmě přetrvalo i do středoasyrského období a zde byla škála královských titulů rozšířena o mnohé další. Především se jednalo o tituly, které souvisely s charakterem vlády krále a odrážely se v nich jeho úspěchy. Tukultí-Ninurta I. si například v jedné epické skladbě přivlastnil několik titulů. „*král Asýrie, král Karduniaše, král Sumeru a Akkadu, král Sipparu a Babylonu, král Dilmunu a Meluchchy, král Horního a Dolního moře, král rozlehlých hor a nížin, král zemí Subarejců (a) Gutejců a král země Nairi.*“⁵¹ Tímto výčtem se Tukultí-Ninurta jmenoval do vlády nad veškerým tímto územím.

Samotný titul *šarru* tedy král známý už ze staroasyrského období doznal ve středoasyrském období svého rozšíření. Jako první se objevuje titul „*šar mát Aššur (král Asýrie) a prestižní titul šarru rabû (velký král).*“⁵² Tyto tituly začal používat Aššur-uballit I. a jelikož se jednalo o prestižní tituly, užíval je v korespondenci převážně mezinárodního charakteru.⁵³ Aššur-uballitovi nástupci dále rozšiřovali královskou titulaturu o nové tituly. První z panovníků, který důsledně tyto tituly užíval, byl *Arik-dín-ili (1317-*

⁵¹ Grayson, 1987, s. 275.

⁵² Pečírková, 2000, s. 51.

⁵³ Klíma, 1985, s. 32.

1306).⁵⁴ Ke stávajícím titulům přidal tituly *šarru dannu* (král mocný) a *šar kiššati* (král světa).⁵⁵ Všechny tyto čtyři královské tituly byly velmi prestižní. Pro vnitrostátní styky král používal i nadále titul *išši'ak Aššur* nebo *šangú Aššur*, které spojovaly krále s hlavním bohem Aššurem. Pro mezinárodní styk tyto již zmíněné prestižní tituly, které měly okolním vládcům ukázat královu velikost.

Expanzní politika, kterou v tomto období vedli asyrští králové, měla vliv i na vznik dalšího nového královského titulu. Tento titul měl symbolizovat jakousi nadřazenost asyrského krále nad všemi ostatními králi. Nedá se říct, že to bylo od asyrských králů až přespříliš, jelikož v té době opravdu jejich moc byla natolik velká, že si mohli dovolit tento titul používat. Jednalo se o titul *šar šarráni* (král králů).⁵⁶ Tento titul společně s titulem *šar kiššati* se objevují především v souvislosti s vojenskými výpravami panovníků.

V celém období se objevuje ještě několik již méně významných titulů. Jedním z nich je *šákin Enlil* (zmocněnec Enlilův). Tento titul užíval otec Aššur-uballita Eríba-Adad I. (1392-1366).⁵⁷ Jako další se objevily tituly, které symbolizují panovníka ne jako bojovníka ani jako zástupce boha, ale jako ochránce svých poddaných. *Re'u* – pastýř a *naqid salmat qaqqadi* – ochránce černohlavců.⁵⁸

Každý ze zmíněných titulů, měl svůj specifický význam a jeho použití bylo přesně dané. Tradice královské titulatury se přenesla i do novoasyrského období, kde se Asýrie prezentuje jako imperiální velmoc.

⁵⁴ Mieroop, 2010, s. 305.

⁵⁵ Pečirková, 2000, s. 51.

⁵⁶ Pečirková, 2000, s. 54.

⁵⁷ Klíma, 1985, s. 32.

⁵⁸ Pečirková, 2000, s. 51.

5 Novoasyrské období

Období prosperity středoasyrského období vystřídal jako již mnohokrát předtím období vnitřní nestability. Na trůnu se rychle střídá velké množství slabých panovníků, kteří destabilizaci státu ještě přispívají. Takto vypadá konec středoasyrského období a významní králové novoasyrského období začínají opět z okleštěného území kolem měst Aššur, Ninive a Kalchu. Nepřítomnost velkého hegemona v této oblasti využívají drobnější státy a situace je zde tedy dost chaotická a bez řádu, který zajišťovaly velké státy.

Dříve podmaněné státy jsou teď samostatné nebo se sdružují do jiných státních celků. Největší problém budou Asyřanům v nastalém období působit Aramejci⁵⁹ a na severu stát Urartu.⁶⁰ Asyrští králové z počátku tohoto období „*mezi Aššur-bél-kalou (1073-1056 př. n. l.) a Aššur-dánem II. (934-912 př. n. l.) nezanechali žádné nápisy a absence královských napsů je, jak jsme viděli již v předchozím období, vždy spolehlivým signálem slabosti asyrského státu.*“⁶¹ Nový rozmach Asyřanů je tedy možné připsat panovníkovi Aššur-dánovi II. a jeho následovníkům. Jejich přičiněním se Asýrie stane naprostým a absolutním vládcem v této oblasti. Aššur-dán a jeho nástupci navázali na expanzní charakter

⁵⁹ Aramejci byli příslušníci skupin kočovných semitských kmenů, které se objevili v Sýrii a Mezopotámii asi v pol. 2. tis. př. n. l. Od 14. stol. př. n. l. se často dostávali do střetů s Asyřany. (Pecha, 1998, s. 179.)

⁶⁰ Urartu byl starověký stát s centrem u jezera Van (východní Anatolie). Tento název je však doložen pouze v nápisech asyrských vladařů (v urartejských textech se místo něj objevuje název Biai). Ve středoasyrských nápisech (od 13. stol. př. n. l.) se objevuje v podobě Ur(u)atri, zatímco později (od 9. stol. př. n. l.) je doložen ve tvaru Urartu. V novoasyrském období se výraz Urartu používal někdy i jako obecný geografický pojem, označující rozsáhlé území na sever od Asýrie (včetně oblastí, které nebyly součástí urartejského státu). (Pecha, 1998, s. 241.)

⁶¹ Pečírková, 2000, s. 65.

panovníků středoasyrského období. S vládou každého nového vládce se území asyrského státu opět zvětšovalo o nová a nová území států vázaných k Asýrii vazalskou smlouvou. S narůstající prosperitou se zlepšovala životní úroveň v Asýrii a byl i čas na nové reformy ve struktuře státu či v armádě. Následovalo dlouhé období, kdy se na asyrském trůnu střídali silní panovníci, kteří plně reprezentovali svůj úřad ve všech směrech. Prosperující a expandující stát však odsoudil sám sebe k zániku.

Vnitřně se prohlubující problémy mezi vladařem a privilegovanými rodinami, spory o následnictví, ekonomické i hospodářské problémy v důsledku neustálých vyčerpávajících válek, to vše přispělo ke konci Asýrie. Téměř veškeré síly a prostředky panovníci utápěli ve snaze udržet pospolitost země, ale několik drobných selhání přispělo k celkovému oslabení, čehož postupně využívali asyrští nepřátelé. Postupně podryli celkovou celistvost státu a zapříčinili rozklad celé říše. U pádu říše byl věčný rival Asýrie Babylonie a její spojenec Médové⁶². V roce 614 př. n. l. dobyli Médové Aššur, následně i Kalchu a v roce 612 př. n. l. padlo i Ninive.⁶³ Posledním asyrským králem byl Aššur-uballit II. (611-?).⁶⁴ Asyrskou říši poté ovládli Babyloňané.

⁶² Jako Médové se označuje Íránské etnikum, které se na konci 2. tis. př. n. l. objevuje v severozápadním Íránu (oblast Urmijského jezera, okolí dnešního Teheránu a Isfahánu), hovořící médštinou, která patří k íránské větvi indoevropských jazyků. (Pecha, 1998, s. 212.)

⁶³ Pečírková, 2000, s. 101.

⁶⁴ Mieroop, 2010, s. 306.

5.1 Imperiální asyrský vládce

V tomto období se na asyrském trůnu vystříдалo mnoho panovníků. Pomineme-li několik slabších králů, můžeme si udělat poměrně dobrý obraz o tom, jaký byl a jak vypadal typický král v novoasyrském období. Jednalo se především o silnou osobnost, která svůj post cílevědomě a svědomitě zastávala. Charakter doby dělal z panovníka válečníka, stavitele a velekněze boha Aššura. Tyto tři základní aspekty královského úřadu jsou s králem spojeny po celou dobu existence Asýrie a neodmyslitelně k němu patří. V novoasyrském období však dosáhly tyto atributy svého vrcholu a dokonalosti. *„Asyrský panovník se nám podle četných vyobrazení na reliéfech, sochách a nástěnných malbách i podle líčení v královských nápisech a análech jeví jako neomezený vládce země. Byl nejvyšším velitelem asyrských vojsk, reprezentantem boha Aššura na zemi, a tím i nejvyšším vykonavatelem náboženského kultu, nejvyšším soudcem a pánem země, tedy vlastníkem půdy a rozsáhlého hospodářství královského paláce. Jeho moc byla dána bohy a byla absolutní.“*⁶⁵ V novoasyrském období díky expanzní politice přišel vladař k velkým pozemkům. Král jako jediný vlastník půdy však v této době jich má tolik, že se jeho nakládání s nimi mění. Odměňuje pozemky vysoké státní úředníky a vlivné asyrské rodiny i chrámové okrsky. Mnohé privilegované vrstvy Asýrie se tak dostaly k nemalému majetku a v budoucnu se i toto odrazilo na různých pletichách a napjaté atmosféře na královském dvoře. Králové nejen že bohatě odměňovali státní úředníky, ale samozřejmě vyčerpávali své finanční zdroje i dary božstvům. Tyto dary můžeme považovat za nutnost, kterou musel každý král podstoupit. Nejčastěji se jednalo o stavbu nového či přestavbu

⁶⁵ Pecha, 1998, s. 124.

stávajícího chrámu zasvěceného některému významnému asyrskému božstvu. O těchto stavebních a věnovacích aktech se dochovalo mnoho nápisů. Pro příklad uvedu ukázkou z věnovacího aktu Sancheriba pro boha Zababu.

„[...] tváře jsem viděl, Šamaše a Adada jsem se dotázal, (2´) takto: „Je Zababa synem Anšarovým?“ Šamaš a Adad mi dali ve svých tvářích vědět: (3´) „[Chrám] pro Zababu a Babu, jak se sluší, vystav (4´) [a vybuduj jej dokonale (?)], před branou Tabira necht' jejich chrám je postaven!“⁶⁶

Mimo vedení válek, vedení kultu boha Aššura, stavebních činností se král jako hlava soudní moci zabýval vydáváním různých nařízení a dekretů. Znamé jsou především královská nařízení pro palác a harém. Už z tohoto výčtu královských povinností je zřejmé, že vykonávat královský úřad nebylo nic snadného zvláště, vezmeme-li v potaz, kolik času panovník strávil na vojenských taženích. Přítomnost krále ve válce byla pro Asyřany samozřejmostí. Král mohl však v bitvě i padnout, ale více králů však zahynulo při palácových převratech.

Vrátíme-li se k samotným osobnostem králů, pokusím se z novoasyrského období vybrat tři panovníky a blíže rozebrat jejich dobu vlády. Výběr to je velmi těžký, protože v novoasyrském období je to jeden vynikající vladař vedle druhého. Moc Asýrie byla v této době taková, že slabých panovníků se objevuje minimum a to hlavně na počátku období. Rozhodl jsem se pro Aššur-dána II. (934-912),⁶⁷ který je považován za zakladatele novoasyrského období. Byl prvním silnějším vládcem, který přispěl k opětovnému nárůstu moci Asýrie. Aššur-dán neměl lehké postavení. Země byla hospodářsky i ekonomicky vyčerpaná. Aššur-dán

⁶⁶ Klíma, 1985, s. 176.

⁶⁷ Mieroop, 2010, s. 306.

navázal na tradici asyrských králů. Poměrně rychle oživil upadající situaci státu a v čele armády začal obsazovat okolní území. „V jeho vojenských taženích lze již vysledovat základní strategii panovníků imperiálního období.“⁶⁸ Jako již mnoho panovníků před ním se zaměřil na území na severu a východě. Zajistil tak přísun potřebných surovin své říši a dobré výchozí postavení pro další výboje. V této tendenci pokračovali další dva králové syn a vnuk Aššur-dána Adad-nárarí II. (911-891) a Tukultí-Ninurta II. (890-884).⁶⁹ Tito tři králové položili svým snažením vynikající základ pro budoucí velký rozmach a rozkvět celé říše. Jejich válečná tažení nejsou možná tak velká a významná jako u pozdějších králů, ale bez jejich počátečního zajištění a zabezpečení základních potřeb pro fungování státu by zřejmě asyrské impérium v následných letech nedosáhlo takové moci a věhlasu.

Následující éra asyrských dějin je plná velkých dobytých území, velkých územních zisků a prosperity. Králové dobývali nová a nová území. Přijímali tribut od podmaněných států a zavazovali je poslušností vazalskými smlouvami. V těchto podmaněných oblastech vzrůstají protiasyrské tendence, které v budoucích letech nepříznivě ovlivní chod státu. Největší problém budou asyrským králům činit různé aramejské koalice, samozřejmě stát Urartu a Babylonie. Objeví se i náznaky vnitřní nestability zapříčiněné převážně neshodami mezi vysoce postavenými rodinami v Aššuru a královskou rodinou. Dochází k následnickým sporům či povstáním.

Situace se obrátí s nástupem nového velmi silného panovníka Tiglatpilesara III. (744-727).⁷⁰ V důsledku předešlých událostí se Tiglatpilesar rozhodl pro velké organizační změny v říši. „... rozdělil říši na

⁶⁸ Pečírková, 2000, s. 65.

⁶⁹ Mieroop, 2010, s. 306.

⁷⁰ Mieroop, 2010, s. 306.

menší správní jednotky, dřívější místodržící vyměnil a omezil jejich pravomoci.“⁷¹ Velkou reorganizací prošla i armáda a administrativní aparát. Tiglatpilešar všemi těmito kroky zprůhlednil a oživil chod státu. Díky změně v provinciích získal větší přehled nad tím, co se na jejich územích děje. Místní guvernéri již neměli takovou moc a postavení jako dříve. Jejich neomezená moc nad svěřeným územím zanikla.

Vojenské úspěchy Tiglatpilešara jsou obrovské. Již tradičně musel zasahovat proti Urartu a aramejským koalicím v Sýrii, kde si nakonec podrobil většinu vzdorujících měst (Damašek, Samarii, Tyros, Byblos).⁷² „*Tiglatpilešar byl také prvním asyrským králem, který přitáhl až na samé hranice Egypta.*“⁷³ Podařilo se mu také sjednotit svou zem s Babyloníí a utvořit tak určitou unii. Tato událost se odrazila i v tradiční titulatuře asyrského krále. Tiglatpilešar používá titul král Babylonie, král Sumeru a Akkadu.

Příklad:

„1 [É.GAL mtukul-ti-A]-é-šár-ra LUGAL GAL-u LUGAL dan-nu LUGAL KIŠ LUGAL KUR aš-šur LUGAL KÁ.DINGIR.KI LUGAL KUR šu-me-ri u URI.KI LUGAL kib-rat LÍMMU-ti1“⁷⁴

V překladu bude vypadat text následovně. Palác Tiglatpilešara III., velký král, mocný král, král světa, král Asýrie, babylonský král, král Sumeru a Akkadu, král čtyř světových stran.⁷⁵ Na ukázkce je dobře vidět, že tituly ze středoasyrského období přešly bez větších změn do královské titulatury

⁷¹ Pecha, 1998, s. 122.

⁷² Klíma, 1985, s. 44.

⁷³ Pečírková, 2000, s. 74.

⁷⁴ [http://oracc.museum.upenn.edu/cgi-](http://oracc.museum.upenn.edu/cgi-bin/oracc?prod=list&project=rinap/rinap1&seq=period,genre,provenience,designation&perpage=25&k0=_all&page=3&item=16&trans=en)

[bin/oracc?prod=list&project=rinap/rinap1&seq=period,genre,provenience,designation&perpage=25&k0=_all&page=3&item=16&trans=en](http://oracc.museum.upenn.edu/cgi-bin/oracc?prod=list&project=rinap/rinap1&seq=period,genre,provenience,designation&perpage=25&k0=_all&page=3&item=16&trans=en) (11. 4. 2012.)

⁷⁵ Tamtéž (11.4.2012)

v novoasyrském období. Jejich používání a četnost se liší nápis od nápisu. Zde je u textu vidět, že Tiglatpilešar použil všech svých titulů, zřejmě proto, aby ukázal svojí velikost. Za takovouto téměř tradiční formou titulatury následovala další také poměrně častá forma, v které vladař poukazuje na svůj vztah k bohu Aššurovi jako svému pánovi, s jehož pomocí dosáhl například vítězství v bitvě. Doba vlády Tiglatpilešara byla pro asyrský stát velkým přínosem. „*Tiglatpilešar III. Byl zdatným vladařem, obratným diplomatem i znamenitým stratégem a taktikem, jenž dal své říši pevné základy na dalších sto let.*“⁷⁶

Poslední z dlouhého seznamu králů, kterému bych se rád věnoval je Sinacherib (704-681).⁷⁷ Jeho otcem byl Sargon II. také velmi úspěšný a známý asyrský král. „*Sinacherib bývá považován za jednoho z nejkrvelačnějších asyrských králů, za prototyp krutého orientálního despoty.*“⁷⁸ Toto tvrzení by se mělo ovšem brát s rezervou. Je pravdou, že Sinacherib stejně jako jeho předchůdci vedl mnohá válečná tažení, která ve výsledku přispěla ke stabilizaci země. Jako již v minulosti mnohokrát po nástupu Sinacheriba na trůn se vzbouřili vazalské státy na periferiích Asýrie. K tradičním rebelantům patřili aramejské kmeny v Sýrii a chaldejské kmeny v Babylonii. Proti všem Sinacherib tvrdě zakročil a znovu si vynutil jejich poslušnost. Zaútočil i na judského krále Chizkijáše, který také patřil ke vzbouřencům. Velké problémy měl Sinacherib se zajištěním pořádku v Babylonii, která byla podporována Elamem. Sinacherib zde zasahoval proti rebelům několikrát. Elam byl doposud silný, ale během několika let i jej zasáhla krize. „*Sinacherib využil této příznivé situace, vypravil se proti Babylonu a v zimě r. 689 př. n. l. jej po mnohaměsíčním obléhání dobyl. Značná část obyvatel města byla pobita, zbytek byl deportován nebo prodán do otroctví. Asyrští vojáci zničili nejen*

⁷⁶ Klíma, 1985, s. 45.

⁷⁷ Mieroop, 2010, s. 306.

⁷⁸ Pečírková, 2000, s. 78.

obytné stavby a královské paláce v celém městě, nýbrž i chrámové budovy. Přes zříceniny Babylonu nechal Sinacherib vést koryto Eufratu.⁷⁹ I tímto aktem se Sinacherib zapsal do dějin jako panovník, který zničil Babylon.

S mnohými válečnými úspěchy se výrazně také zlepšila ekonomická situace Asýrie. Sinacherib toho využil a potenciál své země plně využíval. Jako jeho předchůdci i on se čile věnoval stavebním činnostem. Prostředků a pracovních sil na to měl dost. „Ve snaze vyrovnat se vnější pompézností svému otci, jehož rezidenci vyklidil, rozhodl se vybudovat Ninive jako nové sídelní město, které mělo zastítnit Sargonův Dúr Šarrukín.“⁸⁰ Sinacherib se mimo stavitelství věnoval i mnoha dalším vědeckým odvětvím. Měl rád inovaci, a tu také během své vlády praktikoval ve všech směrech.

Konec vlády Sinacheriba je poznamenám vnitřními neshodami v samotné královské rodině. Jednalo se nástupnické spory. Sinacherib je nakonec zaplatil vlastním životem, když byl zabit jedním ze svých synů, kteří se nesmířili s volbou, že na trůn má nastoupit nejmladší Asarhaddon (680-669).⁸¹ Tyto vnitřní rozpory se nepodařilo již úplně vymýtit a i díky jejich přispění byla nakonec asyrská říše rozvrácena.

I u Sinacheriba nalezneme ustálenou formu jeho titulatury.

Příklad:

„1 É.GAL mdEN.ZU-ŠEŠ.MEŠ-eri-ba LUGAL GAL □LUGAL dan-nu
LUGAL ŠÚ LUGAL KUR aš-šur.KI LUGAL kib-rat LÍMMU-tim□ 1
2 mi-gir DINGIR.MEŠ GAL.MEŠ lu-li-mu er-šu ma-□al-ku pit-qu-du re-é-
um ba-ḥu-la-a-ti□

⁷⁹ Pecha, 1998, s. 146.

⁸⁰ Klíma, 1985, s. 48.

⁸¹ Mieroop, 2010, s. 306.

3 *mut-tar-ru-ú UN.MEŠ rap-šá-a-ti a-na-ku*⁸²

V překladu se opět setkáme s klasickými královskými tituly. Palác Sinacheribův, velký král, silný král, král světa, král Asýrie, král čtyř světových stran, oblíbenec bohů, moudrý princ, obezřetný vládce, pastýř lidí a vůdce rozsáhlé populace.⁸³ Je na první pohled patrné, že hlavní část se opakuje a je stejná jako u nápisu Tiglatpilesara III. Některé tituly jsou zde trochu jiné. U tohoto nápisu Sinacherib demonstruje i svou úlohu jako ochránce a vůdce svého národa.

5.2 Novoasyrský královský úřad

Královský úřad se od staroasyrského období do novoasyrského značně změnil. Prošel vývojem v závislosti na době a okolnostech, které si daná doba vyžádala. S rostoucí mocí Asýrie se zvyšovaly i nároky na krále a s tím spojené úkony. V novoasyrském období zastával král mnoho rozličných funkcí, čímž se jeho úřad stal velmi rozsáhlým. Nejednalo se pouze reprezentativní funkci jakožto představitele státu, i když tato funkce je nepochybně ta nejdůležitější, ale o mnoho dalších.

Asyrský stát, který se postupně vyvíjel, dospěl v novoasyrském období do fáze takřka dokonalého řízení státu. Vyvinul se zde téměř dokonalý administrativní aparát, který zaměstnával mnoho úředníků nejen v samotném Aššuru a jiných velkých asyrských městech, ale i

⁸² http://oracc.museum.upenn.edu/cgi-bin/oracc?prod=list&project=rinap/senn1&seq=period,genre,provenience,designation&perpage=25&k0=_all&page=2&item=9&trans=en (11.4.2012.)

⁸³ Tamtéž (11.4.2012)

v provinciích říše. Hlavním představitelem tohoto centralizovaného systému byl král.⁸⁴ Král zastával nejvyšší postavení ve všech složkách státní moci. Jednalo se o nezpochybnitelného a jediného vládce říše. V systémovém uspořádání by postava krále stála na samém vrcholu, pod ním nejvyšší úředníci u královského dvora a výše postavení kněží. Dále pod nimi by následovali nižší úředníci a takto dále až k správcům provincií. Jednalo se o systém velmi efektivní a propracovaný.

Značným vývojem prošla i samotná královská titulatura, postavení krále, jeho pravomoci a povinnosti. Král ve svém úřadě skloubil dohromady mnoho jiných funkcí, které se postupně na královský úřad nabalovaly v závislosti na potřebách státu. Král byl samozřejmě hlavou státu mimo to ale i hlavním představitelem kultu, vojevůdcem, stratégem, diplomatem, eponymem. Všechny tyto funkce krále zavazovaly k mnoha povinnostem vůči říši. Velké množství povinností je dáno tituly, a tedy i posty, které král zastával. Ve své funkci *šangú Aššur*, tedy jako hlavní představitel kultu, musel král obětovat poměrně velkou část svého času duchovním záležitostem. Jednalo se především o jeho přítomnost na mnoha náboženských obřadech a rituálech.⁸⁵ Zároveň se musel dobře orientovat v hospodářských a ekonomických potřebách své země. Jako vrchní velitel musel vést válečná tažení, která byla zřejmě časově nejnáročnější. I navzdory jeho nepřítomnosti v asyrském centru stát perfektně fungoval díky úředníkům, kteří své funkce dobře zastávali. O dění v zemi byl král po dobu své nepřítomnosti informován korespondenčně a vyřizoval touto cestou i záležitosti, které nesnesly odkladu. Král tak i na vojenském tažení rozhodoval o chodu své říše. V neposlední řadě se zajímal o zahraniční dění, správu provincií a mnohé

⁸⁴ Pečírková, 2000, s. 102.

⁸⁵ Pečírková, 2000, s. 108.

další státní záležitosti. Veškeré tyto nutné znalosti a dovednosti, udělaly z asyrských králů vůdce, kteří dovedli svůj stát až na úplný vrchol.

Ukazuje se, že královský systém v asyrském podání svého vládce velmi zatěžoval. Král byl ve svém úřadě zatěžován po všech stránkách ať už časově, fyzicky či psychicky. Zastávat královský post nebylo snadné samo o sobě, ale asyrským králům se i tak podařilo učinit během staletí z Asýrie jeden z nejmocnější státních útvarů.

Závěr

Hlavní myšlenkou a cílem mé práce bylo ukázat postavu asyrského panovníka v jeho hlavních státních funkcích. Snažil jsem se přehledně a srozumitelně popsat jednotlivé historické etapy asyrských dějin od staroasyrského až po novoasyrské období a zasadit do historických souvislostí úřad samotného krále.

V každém historickém období se královský úřad nějak vyvíjel a doznal určitých změn většinou k lepšímu pro celou říši. Vývoj asyrského královského úřadu je velmi úzce spjat s prosperitou celé říše. Úpadky, kterými říše procházela, s sebou většinou nesly i úpadek samotného vedení státu, což vedlo v historii Asýrie ke ztrátám dobytého území, téměř žádné stavební činnosti, a proto také z těchto období není mnoho autentických dokladů o tom, co se v Asýrii odehrávalo. Období úpadku a prosperity se střídala a každé nové období růstu přinášelo svá pozitiva. Z mé práce je zřejmé, že největších úspěchu Asyřané dosahovali jako válečníci v čele se svým králem, který se stal v průběhu doby a díky expanzivní tendenci hlavní postavou svého národa. Král, který dle svých slov konal ve jménu boha Aššura, ale vždy ve prospěch a pro slávu celé Asýrie.

Královský úřad se však neomezoval pouze na dobývání nových území, přesto že vojenské výpady znamenaly pro Asýrii příliv otroků, drahých kovů, potravin, koní a různého dalšího ceněného zboží. Král se zajímal i o administrativní stránku své říše. V novoasyrském období se říše chlubí velmi rozsáhlým a fungujícím administrativním aparátem, ve kterém je zaměstnáno mnoho rozličných úředníků.

Král jako hlava státu také jednal se sousedními vládci v různé korespondenci či na území svého státu vydával různá nařízení. Z těchto důvodů se zde také vyvinul poměrně ojedinelý systém královské titulatury.

Královské tituly stejně jako vše ostatní doznávalo v průběhu doby určitých změn a inovací. Ke konci asyrské doby existovalo velké množství titulů, kterými se vládce tituloval. Jejich použití bylo dané a přesně specifikované. Tituly neměly jen jakýsi úřednický charakter, ale ukazovaly krále, jako vládce veškerenstva což souviselo spíše s vojenským aspektem jeho vlády či jako zástupce boha Aššura ve spojení s duchovní stránkou jeho úřadu.

Ve staroasyrském období se král prezentuje převážně jako *išši'ak Aššur* tedy jako náměstek boha Aššura nebo města Aššuru. Jednalo se o titul s duchovním zaměřením. Jako vládce nad svými poddanými užíval titul *rubá'um* nebo také *waklum*. Většina těchto titulů se přenesla i do středoasyrského období. Objevily se zde i nové tituly nahrazující ty staré. Například titul *išši'ak Aššur* byl částečně ve středoasyrském období nahrazen titulem *šangú Aššur*. Panovníci v tomto období v návaznosti na Šamší-Adada I. začali používat titul *šarru* - král a *šar kiššati* - král veškerenstva. Samotný titul král doznal ve středoasyrském období značného vývoje. Králové sebe v nápisech označují jako *šar mát Aššur* - král Asýrie nebo *šarru rabû* - velký král. U pozdějších panovníků tohoto období se objevují další variace *šarru dannu* - mocný král a *šar šarráni* - král králů. Všechny tyto tituly můžeme vidět i u novoasyrských panovníků, kteří je s oblibou používali ve svých nápisech a titul král rozšiřovali spíše již individuálně na základě dosažených úspěchů. Proto se v novoasyrských královských nápisech můžeme setkat i s titulem krále čtyř světových stran, krále Sumeru a Akkadu a dalšími.

Věřím, že se mi na předešlých stranách z velké části povedlo dosáhnout mnou vytyčených cílů a čtenáři ukázat postavu asyrského krále už ne jen jako krutého válečníka, za jakého jej dějiny většinou mají, ale jako osobnost, která svůj úřad zastávala tak, aby se jeho poddaní měli co nejlépe a aby jeho říše prosperovala a vzkvétala i za cenu s jakou to bylo spojené. Válečníkem byl asyrský král spíše z nutnosti a charakteru doby, ve které se celé asyrské dějiny odehrávaly.

Seznam použité literatury a pramenů

- 1.** Grayson A., K.: Assyrian Rulers of the Third and Second Millennia B. C., Univerzity of Toronto Press, London 1987.
- 2.** Klíma J.: Zákony Asýrie a Chaladeje, Pokračovatelé Chammurapiho, Academia, Praha 1985.
- 3.** Layard A., H.: The Monuments of Niniveh, John Murray, London 1853.
- 4.** Nováková N., Pecha L., Rahman F.: Dějiny Mezopotámie, Karolinum, Praha 1998.
- 5.** Pečírková J.: Asýrie, Od městského státu k říši, Academia, Praha 2000.
- 6.** Olmstead A., T.: History of Assyria, The University of Chicago Press, Chicago 1968.
- 7.** Součková J.: Starověký Přední východ, Mladá Fronta, Praha 1979.
- 8.** Van De Mieroop M.: Dějiny starovekého Blízkého východu okolo 3000-323 př. Kr., Academia, Praha 2010.
- 9.** Zamarovský V.: Na počátku byl Sumer, Panorama, Praha 1983.

Internetové zdroje

1. Tadmor, H., Yamada, S.: The Royal Inscriptions of Tiglath-pileser III (744-727 BC) and Shalmaneser V (726-722 BC), The Royal Inscriptions of the Neo-Assyrian Period 1 [online]. University of Pennsylvania. [cit. 11. 4. 2012].

Dostupné z: <http://oracc.museum.upenn.edu/rinap/rinap1/corpus>.

2. Grayson, A. K., Novotny, J.: The Royal Inscriptions of Sennacherib, King of Assyria (704-681 BC), Part 1, The Royal Inscriptions of the Neo-Assyrian Period 3/1 [online]. University of Pennsylvania. [cit. 11. 4. 2012].

Dostupné z: <http://oracc.museum.upenn.edu/rinap/senn1/corpus>

3. British Museum: Collection database search [online]. [cit. 11. 4. 2012].

Dostupné z:

http://www.britishmuseum.org/research/search_the_collection_database.aspx

Resumé

This work is based on the description of the Assyrian royal authority. Author briefly describes the various historical periods. The author deals with the development, which the state passed and the reasons for the weakening and the end of this period in chronological order. In each period, the author focuses on the figure of the king and shows to readers aspects of the royal authority. For each period is chosen few most significant kings of that time. Based on the figures of kings, author shows the character of their government. The work shows kings primarily as warriors and conquerors. It also discusses the king as builder, spiritual leader and administrative head of state. The author also deals with the royal title, which is unique not only in the Assyrian concept but also in the Near East. Work in the result shows readers the course and development of the Assyrian state, focusing on the figure of the king whose authority the author tries to explain and describe.